

Erori de culoare, text și batere la insignele și medaliile Organizației Pionierilor din România (1949-1989)

RADU Tabără*

Keywords: Pioneer's Organisation, Socialist Republic of Romania, pioneer's insignia, exonomia/phaleristics

Abstract

Errors in Color, Text and Design on the Insignias and Medals Issued by the Pioneers Organization of Romania (1949-1989)

Comparing the variety and number of insignias issued by the Pioneer's Organisation to that of the items that present certain flaws and errors, it does not exceed the percentage of the defective items issued in other fields. Most errors come from the period after 1966 as a result of an increase in the number and types of insignias produced. Regarding the flaws identified, some were the result of problems that appeared in the production process, while others are more difficult to explain. In the case of insignias covered in this article we do not consider them to be fakes, but just errors. Forgery hypothesis is rejected for several reasons. First they date from the communist period, when pioneer's insignias had no value as collection items or per se. The hypothesis of them being produced at a later date is also rejected since a large part of the pieces presented are common ones (e.g. „Little tourist”, „Sanitary pioneer,” „Pioneer's Merit”), so that counterfeiting them would be financially profitable. Finally, we believe that there are not enough people interested in buying flawed insignias. The errors encountered were classified in three categories “color errors”, “text errors” and “mint errors”. The errors of color include the items with one or more obviously wrong color that are not intended to represent a different variety of the basic insignia. This category also includes insignias produced exclusively with wrong colors, the commonest being the substitution of dark blue with very dark green to represent the blue in the Romanian flag or in the case of badges that regulations clearly stipulated that should be blue. A subsection is dedicated to color variations that are very common in pioneer's insignia. The second category includes insignias whose text was misspelled. The section dedicated to mint errors includes both items with flaws in terms of shape and appearance, and those who have suffered as a result of accidents or omissions during the production process. This includes badges that completely lack color in some areas. We will also deal here with the locally issued insignias that although complying with the color schemes and overall pattern have a different appearance compared to the official ones.

Organizația Pionierilor din România a fost înființată în aprilie 1949. Insignele și medaliile pe care le-a emis de-a lungul timpului organizația pot fi împărțite în două categorii distincte: cele produse până în 1966 și cele produse după acest an. Anul 1966 a

* Ministerul Apărării Naționale (radutabara@yahoo.com).

reprezentat un moment important în evoluția organizației, fiind data la care a fost scoasă de sub tutela Uniunii Tineretului Comunist (UTC) și trecută în subordinea nemijlocită a Partidului Comunist Român (PCR). Insignele produse în intervalul 1949-1966 sunt mai puține numeric și, în general, reflectă evenimente punctuale (reuniuni, consfătuiri, concursuri și alte activități pionierești), insigne pe tipuri de activități fiind relativ puține. Tirajele insinelor din această perioadă sunt destul de mici, întreaga producție fiind realizată la IPMS¹ Arad (rebotezată ulterior „Arădeanca”). Din punct de vedere al modului de realizare, toate piesele au fost făcute din alamă cu email cald. După 1966 sistemul de insigne și medalii al Organizației Pionierilor cunoaște o diversificare puternică și o creștere semnificativă a tirajelor. Deși o parte a insinelor au continuat să fie produse la Arad (în special cele emise în plan local), centrul de greutate al producției a fost mutat la Monetăria Statului, care renunță la tehnica emailului cald, în favoarea vopsirii și aplicării unui strat de lac, cu aspect de plastic.

Raportând varietatea și numărul insinelor emise de Organizația Pionierilor (deși încă nu am reușit să le identificăm pe toate), la cel al pieselor care prezintă defecte și erori, constatăm că acesta nu este unul mare, nedepășind procentajul pieselor cu defecte din alte domenii. Faptul că cea mai mare parte a erorilor provin din perioada de după 1966 este o consecință a creșterii tirajelor și tipurilor de insigne produse. În privința defectelor identificate, unele au fost rezultatul evident al problemelor apărute în timpul procesului de producție, în timp ce altele sunt mult mai greu de explicat.

Un aspect des întâlnit este inconsecvența în folosirea culorilor la insigne emise de Organizația Pionierilor, producătorii neacordând o atenție prea mare în sensul folosirii aceleiași nuanțe de culoare pentru diferitele emisiuni ale aceleiași insigne. Aspectul este ușor de observat în cazul culorii albastre (mai ales la variantele din alamă vopsită și plastifiată), care variază de la albastru intens la albastru-verzui, sau chiar verde foarte închis și la culoarea roșie, care poate avea diverse nuanțe și intensități. Au existat și situații când, în absența pigmentului necesar, s-a recurs la utilizarea unui pigment mai apropiat sau chiar complet diferit, fără a se ține cont că rezultatul final va fi o insignă cu aspect ciudat și neconformă cu normele și celelalte insigne aflate deja în circulație.

Pe lângă cazurile unor culori greșite sau texte, care puteau scăpa mai ușor controlului calității, au existat cazuri în care au fost puse în circulație piese cu defecte mult mai evidente, care în mod normal ar fi trebuit să fie respinse ca rebuturi. Considerăm că, în general, insignele cu aceste defecte erau puse în circulație pentru a nu rămâne cu ele în stoc sau a reface întreaga comandă, considerându-se că ele nu prezintă o importanță deosebită. De asemenea, piesele cu defecte evidente de batere sunt caracteristice ultimilor ani ai perioadei comuniste, când problemele economice au făcut ca și astfel de piese să fie puse în circulație pentru a economisi materia primă și a diminua cheltuielile de producție.

În cazul insinelor emise de Organizația Pionierilor care fac obiectul prezentului articol, dar nu numai, nu considerăm că este vorba despre falsuri, ci doar de erori. Ipoteza falsurilor este respinsă din mai multe considerente. În primul rând ele datează din perioada regimului comunist, când insignele pionierești erau lipsite de orice valoare intrinsecă sau al colecționării. Ipoteza producerii lor la o dată ulterioară este și ea respinsă

¹ Întreprinderea pentru Producția Mică de Stat.

având în vedere că o mare parte a pieselor prezentate fac parte din categoria celor relativ comune (ex. „Micul turist”, „Pionier sanitar”, „Meritul pionieresc”), astfel încât falsificarea lor nu ar fi rentabilă din punct de vedere financiar (de altfel o parte a erorilor descrise în acest articol pot trece destul de ușor neobservate, în absența unei evaluări atente). Nu în ultimul rând, considerăm că nu există suficiente persoane în rândul colecționarilor interesate atât de mult de insignele pionierești încât să fie dispuse să ofere sume mari pentru astfel de piese. De asemenea, menționăm că toate piesele prezentate reflectă fidel modelul și desenul distincțiilor corecte, deci putem concluziona că ele au fost realizate cu aceeași matriță sau după același schemă și nu după unele improvizate ulterior.

Menționăm totuși că unele insigne de pionieri au fost emise și după 1989 (în special după 2005), cu scopul de a valorifica interesul populației pentru perioada comunistă și obiceiul marilor companii de a organiza petreceri tematice pentru angajați (sub forma unor carnavaluri), unele dintre ele având ca subiect pionierii (în acest context organizatorilor li s-a părut mai comod și eficient din punct de vedere al timpului și resurselor alocate să creeze noi articole de pionier – insigne și cravate – decât să le achiziționeze de la târgurile de antichități). Până în prezent singurele reproduceri identificate sunt cele după insigna de apartenență la Organizația Pionierilor, model 1966-1989². Cele mai frecvent reproduse a fost insigna de la centura uniformei de pionieri și cea care se purta pe piept. Insignele de centură au un aspect neîngrijit (*fig. 28*) fiind realizate din alamă vopsită, dar fără a se acorda atenție detaliilor sau rezultatului final (ca urmare a faptului că se dorea un produs ieftin, adresat unor necunoscători). La o analiză comparativă se observă, pe lângă vopsirea inestetică și faptul că nici modelul original nu a fost urmat cu strictețe, insigna fiind realizată după o matriță aproximativă. Referitor la insignele care se purtau pe piept, o parte a lor sunt mai dificil de identificat la o primă vedere. Un indiciu poate fi materialul (insignele din perioada comunistă au fost confecționate doar din alamă sau aluminiu) și reversul lor, unde ar trebui să apară pe sistemul de prindere (pe placa prin intermediul căreia este atașat acul de prindere de reversul insignei) marcajul „MS” (Monetăria Statului), având în vedere că toate piesele produse în perioada comunistă, din alamă și cu aspect plastifiat au fost realizate doar aici (la Arad fiind confecționate doar cu email cald). Menționăm că în cazul pieselor din aluminiu din perioada comunistă, marcajul MS nu este prezent pe toate insignele.

O categorie aparte este reprezentată de piesele emise în plan local pentru a suplini deficitul de insigne trimise de la centru. Situația apare mai ales în primii ani de existență ai Organizației Pionierilor, când producția de insigne care atestau calitatea de pionier era insuficientă pentru a acoperi necesarul la nivel național. Din acest motiv insigna de apartenență a avut un rol secundar în cadrul simbolisticii organizației, în general fiind chiar omisă din majoritatea desenelor care înfățișau pionieri, elementul central fiind cravata roșie. Cu toate acestea au existat și cazuri în care nici măcar numărul cravatelor

² Pentru detalii privind insigna organizației, vezi Radu Tabără, „Evoluția insignei Organizației Pionierilor din România (1949-1989),” *Buridava, studii și materiale*, Râmnicu Vâlcea, IX (2011), 270-287.

nu era suficient³. În acest context, în funcție de posibilități, au fost emise și insigne în plan local după schițe și matrițe aproximative, realizatorii lor nefiind probabil obișnuiți cu producerea de insigne. În cazul lor considerăm că este mai degrabă vorba despre emisiuni semioficiale sau chiar neoficiale de insigne, dar nu de falsuri.

În general piesele cu erori grave și evidente (incluse în categoria erorilor de batere), care ar fi fost cel mai ușor de observat la controlul calității sunt specifice ultimilor ani de existență ai regimului comunist, când pentru a economisi materia primă și a masca existența unor rebuturi, au fost puse în circulație. Desigur, este posibil ca muncitorii care le-au greșit să le fi disimulat printre piesele corecte, astfel încât ele nu au fost observate și respinse la controlul calității, care se realiza aleator, pe eșantioane și nu piesă cu piesă.

Erorile întâlnite pe insignele pionierești au fost clasificate în trei categorii: „erori de culoare”, „erori de text” și „erori de batere”. În categoria erorilor de culoare au fost incluse toate piesele în realizarea cărora au fost utilizate din diverse motive alte culori sau nuanțe decât cele folosite în mod normal și care reprezintă evident niște greșeli și nu dorința de a emite o variantă colorată diferit (ex. munți de culoare albastră sau flacăra de pe insigna organizației colorată galben). Tot în această categorie au fost incluse și insignele care au fost produse exclusiv cu o anumită culoare greșită. Cea mai frecvent întâlnită este substituirea culorii albastru închis cu verde foarte închis pentru a reprezenta culoarea de pe drapelul României sau în realizarea unor insigne care conform regulamentelor ar fi trebuit să fie albastre. Un subpunct distinct este dedicat exemplificării variațiilor de nuanță întâlnite la o mare parte a insinelor pionierești. A doua categorie include erorile de text, adică piesele pe care cuvintele au fost scrise greșit sau prezintă litere lipsă. În această categorie au fost identificate cele mai puține erori. Secțiunea dedicată erorilor de batere include atât piesele realizate greșit din punct de vedere al formei și aspectului, cât și cele care au avut de suferit ca urmare a unor accidente sau omisiuni apărute pe durata procesului de producție. Aici sunt incluse și insignele de pe care lipsește complet culoarea din anumite porțiuni, fără a fi înlocuită cu una corectă sau greșită. Tot aici vom trata și problema insinelor emise în plan local, care deși respectă schemele de culoare și modelul general au un aspect diferit față de piesele de bază emise la Monetăria Statului sau Întreprinderea „Arădeanca”.

I. Erori de culoare

1) Insigna „Micul turist”

Emitent: Comitetul Central al Uniunii Tineretului Muncitor.

Atelier: IPMS Arad

Material: alamă și email cald

Intervalul de acordare: aproximativ 1956-1966

Varianta corectă (fig. 1). Insigna are formă rotundă, cu diametrul de 2,3 cm (excluzând părțile care îi depășesc marginea). În partea de jos, este reprezentată o busolă (ușor ieșită în afara circumferinței insignei), de culoare albă, cu cele patru puncte

³ „Concluziile dezbaterilor pe țară a instructorilor de pionieri fruntași expuse de tovarășul Virgil Trofin, prim-secretar al CC al UTM,” în *Lucrările celei de-a III-a consfătuiri pe țară a instructorilor de pionieri fruntași (9-13 februarie 1957)* (București: Comitetul Central al Uniunii Tineretului Muncitor, 1957), 37.

cardinale marcate. Acul busolei, de culoare albastră, indică direcția NE-SV. Marginea exterioară a insignei este înconjurată cu o bandă albă, care se încheie în partea superioară cu un steag tricolor. Pe banda albă este scris cu majuscule „MICUL TURIST”, primul cuvânt în stânga busolei, celălalt în dreapta. În centrul insignei sunt reprezentați doi pionieri cu spatele (un băiat, cu rucsac maro, și o fată, ambii cu cămăși albe, cravate roșii și pantaloni, respectiv fustă, albastre) pe un câmp verde, un lanț de munți de culoare maro în față și o pădure de brazi în lateral.

Varianta greșită (fig. 2) a insignei se remarcă, în primul rând, prin culoarea munților, în cazul său trei dintre versanți având culoare albastru închis și unul gri (acesta din urmă neputând fi considerat o greșeală flagrantă, ci mai degrabă o abatere de la standard). O altă diferență de culoare între cele două variante constă în culoarea ruscacului purat de băiat, care în acest caz este gri (spre deosebire de cealaltă unde este maro).

Comparând cele două variante, putem afirma că din punct de vedere al cromaticii generale (exceptând munții), culorile folosite pe cea de-a doua ni se par mai corecte, în cazul ruscacului, pe lângă faptul că griul este mai frecvent întâlnit decât maroul închis, scoate mai bine în evidență desenul de pe insignă. De asemenea, și nuanța de gri folosită în cazul versantului central ni se pare mai adecvată pentru un peisaj montan, decât cea maro. În cazul variantei corecte, probabil că proiectantul a optat pentru culoarea maro cu scopul de a scoate mai bine în evidență și diferența munții față de albastrul deschis folosit pentru a reprezenta cerul. Ulterior, din rațiuni de simplificare, culoarea respectivă a fost utilizată și pentru rucsac, culoarea gri nefiind prezentă pe această variantă.

Un alt aspect surprinzător în cazul variantei greșite este că în cazul munților au fost folosite două nuanțe (albastru și gri). Această situație generează o întrebare firească, „de ce au fost utilizate două culori?”, dacă modelul de bază prevedea una singură și „de ce nu a fost utilizată doar culoarea gri?”, care este evident mult mai potrivită. Deși răspunsurile sunt greu de aflat, putem presupune fie că în cazul lotului respectiv nu a fost disponibil pigmentul maro folosit tradițional, motiv pentru care s-a recurs la utilizarea celor disponibile în stoc. Combinarea celor două tipuri de pigment pentru a reda lanțurile montane poate fi rezultatul ingeniozității și simțului artistic al realizatorilor, care au dorit să estompeze din impactul vizual generat de utilizarea albastrului închis, prin adăugarea unei nuanțe mai apropiate de cea naturală. Motivul pentru care nu a fost utilizată doar culoarea gri poate fi pus (după cum am afirmat deja) pe intenția de a crea o diferențiere mai clară între cer și munți sau pe faptul că nu au avut în stoc nici suficient pigment gri (aspect mai puțin probabil, dacă luăm în considerare că insigna nu necesită o cantitate mare de email din culoarea respectivă, iar tirajul nu a fost unul foarte mare). Având în vedere că varianta în care culorile sunt greșite are un aspect mai elaborat (utilizarea a două culori în cazul munților și a culorii gri în cazul ruscacului pentru a-i pune mai bine în evidență detaliile), considerăm puțin probabil ca folosirea culorii albastru închis să reprezinte o eroare umană, comisă din neatenția muncitorilor care au realizat comanda (deși această ipoteză nu poate fi exclusă în totalitate).

2) Insigna „Tot înainte” a cercurilor și formațiilor cultural-artistice

Emitent: Consiliul Național al Organizației Pionierilor

Atelier: Întreprinderea „Arădeanca”

Material: alamă și email cald⁴

Intervalul de acordare: aproximativ 1968-(?)

Varianta corectă (fig. 3). Insigna are forma unei palete pentru culori folosite de pictori de culoare albastră, cu lungimea de 2,4 cm și lățimea de 1,5 cm. Suprafața este împărțită pe diagonală de o pană albă de gâscă, sub aceasta fiind reprezentate cele două măști ale teatrului (tragică și comică), iar deasupra ei o liră. Sub paletă, urmându-i conturul, este scris pe fond roșu cu majuscule „TOT ÎNAINTE”.

Varianta greșită (fig. 4) se diferențiază puternic prin fundalul utilizat, care în cazul său este portocaliu, iar măștile sunt de culoare verde deschis, spre deosebire de cealaltă variantă, unde sunt albe. Se remarcă o ușoară diferență și la modul de realizare al lirei, ea având marginile mai pronunțate.

Motivul pentru care a fost realizată varianta cu fundal portocaliu al piesei nu ne este cunoscut, asupra sa putând doar să speculăm. Astel, principalele ipoteze luate în considerare pornesc de la premisa că ea a reprezentat o probă de lucru realizată pentru a vedea aspectul său concret sau, că a fost acordată într-un context diferit. Pentru moment nu deținem dovezi concrete, în afara faptului că insigna este extrem de rară (acesta fiind singurul exemplar identificat până în prezent). Excludem posibilitatea unei greșeli de producție, având în vedere diferența majoră de culoare și faptul că au fost schimbate două culori, nu doar una (este puțin probabil ca muncitorii să fi utilizat două culori greșite pe aceeași piesă).

3) Insigna Organizației Pionierilor (model 1966-1989 pentru rever)

Emitent: Consiliul Național al Organizației Pionierilor

Atelier: probabil Întreprinderea „Arădeanca”

Interval de acordare: 1966–1989

Varianta corectă (fig. 5). Insigna are formă aproximativ ovală (lungimea de 1,8 cm, lățimea de 1,4 cm și lungimea acului de prindere de 4 cm). În partea de jos este reprezentată o jumătate de roată dințată, care se continuă pe fiecare parte cu câte un spic de grâu. În spațiul din interiorul roții dințate apare steagul Republicii Socialiste România (albastru dreapta, galben la mijloc și roșu în stânga) cu o stemă marcată în mijlocul culorii galbene. Deasupra steagului este desenată o carte albă deschisă, deasupra căreia pornește o flacără roșie cu baza aurie, cele trei vârfuri ale flăcării depășind înălțimea spicelor de grâu (cele trei limbi de foc, asemeni celor trei colțuri ale cravatei de pionier, simbolizau unitatea celor trei generații (și etape pe care copiii urmau să le urmeze): comuniști, UTC-iști și pionieri⁵). Spațiul dintre flacără și spice este de culoare albă⁶.

Varianta greșită (fig. 6) diferă prin culoarea flăcării, care în cazul acesta este galbenă. De asemenea, spațiul dintre carte și flacără, care în mod normal trebuia să fie alb, a fost colorat galben. Culoarea utilizată este identică cu cea realizată pentru a reda galbenul de pe steag.

Prezența flăcării de culoare galbenă reprezintă, cel mai probabil, o eroare apărută în timpul procesul tehnologic care a afectat întreaga serie. Este posibil ca piesa să fi fost

⁴ Există și o variantă albastră fără email cald, dar ea nu face obiectul prezentului articol.

⁵ *Instructorul de pionieri*, Revistă editată de Consiliul Central al Uniunii Tineretului Muncitor, 1 (1953), 18.

⁶ Pentru detalii privind insigna organizației, vezi Tabără „Evoluția insignei,” 270-287.

realizată cu acest aspect ca urmare a faptului că atelierul producător nu a avut în stoc suficient pigment de culoare roșie și în consecință a preferat să îl folosească la steagul național de pe insignă, iar pentru flacăra a fost aleasă culoarea galbenă, sperându-se că eroarea va trece neobservată. Ipoteza este plauzibilă, având în vedere că imaginea de ansamblu a insignei este destul de armonioasă din punct de vedere cromatic.

O altă variantă, la fel de plauzibilă, este că alegerea culorii greșite s-a făcut ca urmare a faptului că muncitorii au lucrat după o schemă greșită sau pur și simplu au încurcat pigmentii. Totuși, faptul că și spațiul dintre carte și flacăra a fost colorat cu galben, deși ar fi trebuit să rămână alb, sugerează mai degrabă că nu au înțeles schema. Considerăm că, prima ipoteză, cea a realizării sale intenționate sub această formă, ni se pare mai plauzibilă, colorarea în galben a spațiului de deasupra cărții având rolul de a reduce din contrast și, implicit, de a face mai puțin evidentă greșeala. Un indiciu în acest sens este și faptul că insigna greșită este mai comună decât varianta corectă.

4) Medalia „Pionier sanitar”

Emitent: Consiliul Național al Organizației Pionierilor

Atelier: Monetăria Statului

Interval de acordare: 1983(?)–1989 (în varianta din aluminiu probabil din 1987)⁷

Varianta corectă (fig. 7). Placa medaliei are forma unui scut (cu lungimea de 3 cm și lățimea de 2,6), în mijlocul căruia este redată o cravată roșie de pionier cu tricolor pe marginile egale. Deasupra cravatei este redată, într-un cerc alb o cruce roșie cu brațele egale. Întregul desen este încadrat în părțile laterale de ramuri și frunze de laur. Baretă medaliei are formă dreptunghiulară, (cu lungimea de 3 cm și lățimea de 1 cm) și culoare albastră (a cărei nuanță variază de la albastru deschis la albastru-verzui, dar, în general, la variantele din aluminiu el este albastru închis). Pe baretă este scris cu majuscule pe un singur rând „PIONIER SANITAR”.

Varianta greșită (fig. 8) este identică din punct de vedere al desenului și compoziției, diferența fiind dată de culoarea baretei, care în cazul său este verde.

În cazul acestei variante, nu se poate vorbi despre utilizarea unei nuanțe de albastru (folosirea unui albastru-verzui de diverse intensități fiind foarte frecventă la toate insignele care aveau culoare albastră), fiind clar vorba despre culoarea verde. Motivul emiterii unei medalii cu baretă verde poate fi urmarea unei confuzii a celor care au realizat tirajul respectiv și care este posibil să fi fost induși în eroare de faptul că la varianta din alamă, de cele mai multe ori, baretă are o nuanță albastru-verzui foarte pronunțată. Ca și în cazul celorlalte erori prezentate, nu putem exclude nici varianta utilizării unei culori greșite din neatenție.

Un alt aspect interesant în cazul acestei medalii este că baretă și placa sunt realizate prin metode diferite: baretă este vopsită și plastifiată (prin aplicarea unui strat de lac), în timp ce placa este doar vopsită, lipsind stratul de lac. Această situație reprezintă o

⁷ Insignele Organizației Pionierilor au fost confecționate din alamă sau aluminiu. Variantele din alamă au fost la rândul lor produse prin folosirea de email cald sau vopsire și aplicarea ulterioară a unui strat de lac (cu aspect de plastic). Modelele de aluminiu au intrat în producție mai târziu, cu scopul de a diminua costurile de producție (aluminiul fiind mai ieftin decât alama) și de a economisi materia primă. Ulterior, pentru o reducere suplimentară a costurilor de producție, a fost luată decizia de a renunța la stratul de lac, insignele fiind doar vopsite.

excepție în rândul medaliilor pe genuri de activități emise de organizație, în special, și al celor pionierești în general. Singura situație cunoscută în afară de acesta, la care bareta și placa sunt realizate diferit, este o variantă de aluminiu a titlului „Pionier de frunte”⁸, care însă a fost realizată pe scară largă în versiunea respectivă. În cazul titlului „Pionier de frunte” existența a numeroase variante este o consecință a faptului că a fost printre cele mai acordate distincții pionierești, fiind realizată în cantități mari și în serii diferite. Această situație nu este aplicabilă și în cazul medaliei „Pionier sanitar”, care deși este destul de comună, este departe de a fi fost produsă și acordată pe aceeași scară. Diferența dintre bareta și placă poate fi explicată prin faptul că cele două componente ale medaliei erau produse separat și reunite ulterior, astfel încât, este posibil ca echipele care le-au produs să fi înțeles diferit ce au de făcut. Producerea separată a celor două părți ale medaliilor este ușor de remarcat mai ales pe reversul pieselor din aluminiu, unde apar frecvent cazuri în care modelul de pe bareta diferă de cel al plăcii (cele două componente pot prezenta un model diferit de hașuri, sau chiar ca una dintre ele să fie hașurată și cealaltă nu).

5) Insigna „Prieten al naturii” (varianta din aluminiu)

Emitent: Consiliul Național al Organizației Pionierilor

Atelier: Monetăria Statului

Interval de acordare: 1976/1977 – 1989

Varianta corectă (fig. 9) are o formă aproximativ ovală (cu lungimea de 2,5 cm și lățimea de 1,6 cm), dar laturile lungi se finalizează în arc frânt. Sfertul inferior este roșu (simbolizând cravata pionierilor), iar jumătatea inferioară este înconjurată cu o bandă tricoloră. Restul insignei are culoarea albă, în mijlocul său fiind desenat un pom cu cinci ramuri radiale și șase frunze între ele. Deasupra pomului, urmând conturul insignei, este scris cu majuscule „PRIETEN AL NATURII”. Gradul distincției este marcat cu cifre romane pe suprafața roșie de sub pom (I, II sau fără marcaj la varianta fără grad).

Varianta greșită (fig. 10) se remarcă prin apariția unei pete de vopsea albastră în partea superioară dreaptă, care acoperă o parte a textului, intrând inclusiv între frunzele pomului de pe insignă. De asemenea, întrgul spațiu de deasupra cravatei roșii ar fi trebuit să fie acoperit cu culoare albă, care în cazul de față lipsește. Insigna este confecționată din aluminiu vopsit, deasupra căruia nu a mai fost aplicat stratul de lac.

Pata a apărut în timpul procesului de producție, fiind aceeași culoare cu cea folosită la realizarea albastrului din steagul României de pe insignă. Probabil că ea se datorează unei scăpări de vopsea, care fie nu a fost observată, fie s-a considerat că este prea dificil de înlăturat (șters) din cauza modelului în relief al insignei, prezent inclusiv pe fundal. Chiar și așa, insigna a fost pusă în circulației, nefiind probabil observată pe lângă celelalte.

⁸ Tabără Radu, „Principalele distincții oferite de Organizația Pionierilor din Republica Socialistă România,” *SUCSH*, VIII (2011), 105.

II. Variații de nuanță⁹

Situațiile de acest gen sunt foarte des întâlnite în cazul insinelor pionierești, cel mai frecvent fiind întâlnite în cazul culorii albastru deschis (care de multe ori apare sub aspectul a numeroase nuanțe de albastru-verzui) și a culorii albe (substituită prin nuanțe de crem). Aceste situații sunt cauzate de amestecul pigmentilor în proporții greșite. Pentru exemplificare prezentăm mai jos câteva cazuri dintre numeroasele existente.

a) Insigna „Pentru apărarea patriei”

Emitent: Consiliul Național al Organizației Pionierilor

Atelier: Monetăria Statului

Interval de acordare: 1978 (?) – 1989

Insigna are formă rotundă (cu diamterul de 2,5 cm), în mijlocul său fiind desenat un scut rotunjit în partea de jos, împărțit vertical în culorile drapelului românesc (albastru în stânga, galben în mijloc și roșu în dreapta) înconjurat pe lateral de două ramuri de lauri. În partea superioară a scutului, pornind de pe acesta este reprezentată emblema Organizației Pionierilor, modelul 1966-1989. Pe o eșarfă albă arcuită, așezată de-a latul scutului, este scris cu majuscule „PENTRU APARAREA PATRIEI”. Culoarea insignei este în mod normal albastru deschis (*fig. 11*), dar sunt foarte frecvente insignele cu un fundal diferit, care poate varia de la albastru-verzui (de diferite intensități, *fig. 12-13*) până la o nuanță apropiată de galben (*fig. 14*).

b) Medalia secțiunii științifice pentru pionieri a Festivalului Național „Cântarea României”

Emitent: Consiliul Național al Organizației Pionierilor

Atelier: Monetăria Statului

Interval de acordare: 1977 (?) - 1989

Medalia are formă aproximativ ovală cu o toartă în partea superioară de care se prinde o panglică tricoloră pentru a fi purtată la gât. Părțile laterale sunt reprezentate de două ramuri bogate de lauri aurii, iar fondul apare în două variante: roșu sau crem. Pe mijlocul medaliei este aplicată o piesă sub forma insignei „Tot înainte” a cercurilor științifice (*fig. 15*). Dimensiunile sale sunt 5,6 cm lungime și 4,6 cm lățime.

La *vaianta greșită* (*fig. 16*), fondul crem este înlocuit cu unul verzui.

c) Insigna-ecuson „Tot înainte” pentru cadrele de conducere din Organizația Pionierilor; Medalia și insigna „Prieten al grănicerilor”

c) 1 Insigna-ecuson

Emitent: Consiliul Național al Organizației Pionierilor

Atelier: Monetăria Statului

Interval de acordare: 1976-1989

Insigna are forma unui dreptunghi așezat în poziție verticală și latura inferioară ușor rotunjită (dimensiunile sale sunt 3 x 4,4 cm). În mijloc este aplicată o emblemă a Organizației Pionierilor, model 1966-1989, sub care este scris cu majuscule aurii „TOT ÎNAINTE”. Sub latura inferioară sunt reprezentate două ramuri de laur. Insignele de acest gen erau purtate de cadrele din conducerea Organizației Pionierilor și aveau rolul de a

⁹ Deși nu reprezintă greșeli sau erori în adevăratul sens al cuvântului și al prezentului articol, am considerat util să le exemplificăm, având în vedere că sunt foarte des întâlnite în cazul insinelor pionierești.

arăta funcția deținută. În cazul de față, culoarea albastră era aferentă activiștilor Consiliului Național al Organizației Pionierilor¹⁰. În practică, albastrul a fost înlocuit cu un verde foarte închis (fig. 17).

c) 2. Medalia și varianta mică a insignei „Prieten al grănicerilor”

Emitent: Consiliul Național al Organizației Pionierilor

Atelier: Monetăria Statului

Perioada: 1983 (?) – 1989¹¹

Placa *medaliei* (fig. 18) are forma aproximativă a unui cerc cu diametrul de 3 cm, în partea de sus (unde se află urechea de prindere) fiind concavă. Marginile sale sunt înconjurată de o cunună de lauri, iar în partea de jos, la intersecția laurilor, este desenată emblema Organizației Pionierilor, model 1966-1989. Placa este împărțită vertical în culorile tricolorului (albastru spre dreapta, galben la mijloc și roșu la stânga), în centrul său fiind desenat conturul României înconjurat de raze. Pe baretă dreptunghiulară (cu dimensiunile de 3 x 1 cm) de culoare albastră este scris cu majuscule pe două rânduri „PRIETEN / AL GRANICERILOR”. La toate medaliile din alamă culoarea albastră este înlocuită cu un verde foarte închis.

Insigna (fig. 19) are formă rotundă (cu diametrul de 2,5 cm), suprafața sa fiind împărțită orizontal în părți egale în culorile steagului României (albastru sus, galben la mijloc și roșu jos). Pe insignă (centrat pe axa verticală dar spre dreapta pe axa orizontală) este desenat un cerc alb în care se regăsesc semnul de armă al trupelor de grăniceri - conturul României de culoare albastru deschis, în interiorul căruia sunt încrucișate o armă automată și o sabie peste o bornă de frontieră - și deasupra acestuia, spre stânga, emblema Organizației Pionierilor, model 1966-1989. În partea de sus a insignei și în partea inferioară (pe culorile albastru și roșu) este scris cu majuscule „PRIETEN AL GRANICERILOR”. Scrisul urmează conturul marginii. Și în cazul său culoarea albastră a fost înlocuită cu un verde foarte închis¹².

Prezența culorii verzi pe toate cele trei piese enumerate reprezintă o eroare evidentă, dacă luăm în considerare că toate regulamentele privind distincțiile pionierești stipulau clar că insigna-ecuson în cauză trebuia să aibă culoare albastră, iar în cazul distincției „Prieten al grănicerilor”, culoarea verde închis înlocuiește, de fapt, albastrul de pe drapelul național al României. Și în cazul baretei este vorba tot despre o greșeală, care poate fi evidențiată prin comparație cu varianta din aluminiu, unde aceasta este albastră. Eventualele încercări de a explica prezența culorii verzi de pe baretă printr-o analogie cu culoarea trupelor de grăniceri¹³ nu are nici un temei, având în vedere că acestea foloseau verde deschis (verdele închis fiind specific vânătorilor de munte).

¹⁰ Menționăm că funcțiile erau identificate printr-o combinație de insigne, șnururi și romburi purtate pe epoleții uniforme. Activiștii purtau pe lângă insigna-ecuson albastră, un șnur alb-albastru împletit și romburi grena cu chenar alb.

¹¹ Estimăm că medalia și varianta mică a insignei au apărut în aceeași perioadă.

¹² Varianta mare este identică din punct de vedere al desenului, singura diferență fiind diametrul mai mare (3,2 cm) și faptul că pe aceasta este respectată întotdeauna culoarea albastră, ea nefiind înlocuită cu verde închis. Din punct de vedere temporal, ea este anterioară variantei mici.

¹³ Folosită pe epoleți, caschetă și vipușcă.

Cel mai probabil eroarea a fost cauzată de absența pigmentului necesar. Un aspect interesant este că toate cele trei distincții au fost realizate folosind nuanța de verde foarte închis, până în prezent nefiind identificată nici un exemplar pe care să apară culoarea albastră. Situația este cu atât mai interesantă dacă luăm în considerare că în perioada respectivă au fost produse și piese pe care apare culoarea albastru închis (ex. „Patrula școlară de circulație”). O posibilă explicație este că anterior apariției medaliei și variantei mici a insignei, pe varianta mare a distincției a fost utilizată o nuanță de albastru mai închis decât pe celelalte insigne. Astfel, este posibil ca în încercarea de a păstra nuanța respectivă (sau una cât mai apropiată) să fi fost găsită această variantă de compromis, în absența pigmentului necesar. Pentru moment nu luăm în considerare posibilitatea ca persoana care s-a ocupat de producție să fi fost discromată.

III. Erori de text

1. Concursul cultural artistic al pionierilor și elevilor ediția a XX-a

Emitent: Consiliul Național al Organizației Pionierilor

Atelier: Întreprinderea „Arădeanca”

Interval de acordare: 1978 (?)

Medalia (*fig. 20*) are forma unui scut francez vechi (cu lungimea de 2 cm și lățimea de 1,8 cm), cu fondul de culoare albastru deschis. De-a lungul a 2/3 din laturile inferioare sunt reprezentate pe exterior două ramuri de laur. În câmpul insignei sunt desenate două persoane (băiat în partea stângă și fată în cea dreaptă) în costum național dansând ținându-se de mâini pe fundalul unei lire. De-a lungul laturii de sus este scris cu majuscule, pe două rânduri, „CONCURSUL / CULTURAL-ARTISTIC”, iar de-a lungul laturilor egale, urmând exact conturul acestora, „AL PIONIERILOR SI ELEVILOR”.

Bareta are forma unei eșarfe în culorile steagului național al României (albastru în partea stângă, galben în mijloc și roșu în dreapta, cu o stemă stilizată pe culoarea galbenă), deasupra căreia este așezată cifra 20, scrisă cu caractere romane aurii (XX). Bareta are lungimea de 1,7 cm și lățimea de 1,9 cm.

Pe *varianta greșită* a medaliei lipsește litera „I”, din cuvântul „SI”.

Lipsa literei reprezintă o eroare de producție ca urmare a unei defecțiuni apărută la matriță, aspect evident dacă luăm în considerare că pe insignă a fost lăsat spațiul necesar pentru litera „I”. O altă posibilitate este ca litera „I” să fi fost acoperită din greșeală cu email, aspect neobservat de realizator și ulterior de controlul calității.

IV. Erori de batere

1) Medalia „Pentru apărarea patriei”

Emitent: Consiliul Național al Organizației Pionierilor

Atelier: Monetăria Statului

Interval de acordare: 1983(?)–1989 (varianta din aluminiu probabil din 1987)

Discul medaliei are diametrul de 3 cm, iar fundalul este albastru-verzui la varianta din alamă și albastru deschis la cea din aluminiu. Pe marginea stângă, de-a lungul curbării este desenată o ramură de laur, iar pe cea dreaptă una de stejar. În mijlocul discului este reprezentată harta României de culoare aurie și sub ea o eșarfă tricoloră. Pe bareta

dreptunghiulară (cu lungimea de 3 cm și lățimea de 1 cm), de aceeași culoare cu discul, este scris cu majuscule pe două rânduri „PENTRU APARAREA / PATRIEI”.

Varianta greșită (fig. 21) se remarcă prin faptul că discul nu este atașat vertical de bareta, ci cu o puternică înclinare spre partea stângă. Această situație este o urmare a procesului de producție, pe durata căruia urechea de prindere de pe disc a fost greșit poziționată. O altă ipoteză este ca desenul să fi fost făcut după realizarea pastilei și orientat greșit din neatenție.

2) Medalia jubiliară 1949-1984 (35 ani de la crearea Organizației Pionierilor)

Emitent: Consiliul Național al Organizației Pionierilor

Atelier: Monetăria Statului

Interval de acordare: 1984

Discul medaliei are diametrul de 1,6 cm, în mijlocul său fiind reprezentată emblema Organizației Pionierilor înconjurată de un model în relief care sugerează numeroase raze. Bareta este dreptunghiulară (cu lungimea de 1,8 cm și lățimea de 0,6 cm), de culoare roșie, cu marginile crestate pentru a sugera că este înconjurată cu o coroană de lauri. Pe bareta sunt notați cu cifre aurii anii „1969–1984”.

Ca și în cazul insignei anterioare, *varianta greșită (fig. 22)* are discul agățat greșit de bareta, de data aceasta cu o înclinație spre dreapta, cel mai probabil din aceleași cauze.

3) medalii de pe care lipsesc o parte a culorilor (vopsite incomplet)

a) Medalia „Meritul pionieresc”

Emitent: Consiliul Național al Organizației Pionierilor.

Atelier: Monetăria Statului.

Interval de acordare: 1971-1989

Discul medaliei are formă rotundă, cu margini ondulate, fiind împărțit radial în 14 sectoare albastre delimitate prin 14 raze, iar pe margine, la mijlocul fiecărui sector, are câte un punct roșu. În centru este desesentată o stea albă cu 14 colțuri, pe mijlocul căreia este aplicată emblema Organizației Pionierilor, model 1966-1989. Bareta are formă dreptunghiulară și culoare albastră, pe ea fiind scris cu majuscule aurii pe două rânduri „MERITUL / PIONIERESC”¹⁴.

La *varianta greșită (fig. 23)* lipsesc culorile aferente drapelului național al României de pe emblema organizației.

b) Medalia „Pionier sanitar”

Pentru descriere vezi mai sus la secțiunea dedicată erorilor de culoare, punctul 4. În cazul *variantei greșite (fig. 24)* de pe placa medaliei lipsește culoarea roșie care reprezenta cravata de pionier.

Absența culorii de pe unele porțiuni ale insinelor pionierești poate fi atribuită mai multor factori. În primul rând este posibil ca producătorii pur și simplu să fi uitat să vopsească zonele respective, sau ca pe durata procesului tehnologic să fi apărut o disfuncționalitate, care a împiedicat vopsirea lor completă.

O altă posibilitate este ca vopseaua să se fi desprins de pe piese fără ca producătorii să observe (sau să-i acorde atenție). Considerăm puțin probabilă această situație, fiind destul

¹⁴ Pentru detalii suplimentare privind tipurile de medalii „Meritul pionieresc”, vezi Tabără „Principalele distincții,” 100.

de greu ca vopseaua să se desprindă. În cazul medaliei „Pionier sanitar” zona destinată culorii lipsă a fost special pregătită pentru a spori aderența vopselei, suprafața prezentând striaii, iar în cazul medaliei „Meritul pionieresc” suprafețele de pe care lipsește culoarea sunt prea mici pentru a permite desprinderea sa.

O a treia posibilitate este ca la scurt timp de la finalizarea pieselor (când se aflau încă în secția de producție) stratul de lac să se fi desprins accidental, după solidificare, de pe partea metalică, situație în care vopseaua rămâne mereu lipită de lac, priza cu acesta fiind mai puternică decât cea cu metalul. Totuși, ar fi fost suficient ca stratul de lac să fie lipit înapoi, fiind puțin probabil ca piesa să fie revopsită. Nu este exclus ca o astfel de piesă, cu lacul și vopseaua sărite să fi fost mai degrabă aruncată ca rebut decât reparată. Excludem din start posibilitatea ca absența culorii să se datoreze absenței culorilor necesare din fabrică, deoarece ele sunt deja prezente pe alte zone ale insignei. Având în vedere ipotezele și argumentele prezentate, considerăm că cel mai probabil lipsa vopselei este urmarea unei omisiuni apărute în procesul de producție.

4) insigne cu desenul diferit față de modelul standard

În această situație se află prima insignă folosită de Organizația Pionierilor

Emitent: Comitetul Central al Uniunii Tineretului Muncitor

Atelier: Monetăria Statului și ateliere locale

Interval de acordare: 1949 – 1956

Insigna are formă aproximativ ovală. În partea de jos este reprezentată o jumătate de roată dințată, care se continuă pe fiecare parte cu câte un spic de grâu, toate din alamă nepictată. Spațiul interior este colorat cu alb și împărțit orizontal, aproximativ la jumătate, print-o eșarfă roșie pe care scrie cu majuscule „TOT INAINTE”, reprezentând răspunsul la deviza pionierilor „Pentru cauza lui Lenin și Stalin înainte”.

Pe lângă varianta standard (*fig. 27*) au fost identificate și două variante, una din oțel (*fig. 25*) și una din alamă (*fig. 26*) cu un aspect mult mai rudimentar. În cazul lor considerăm foarte probabil ca ele să fi fost realizate în ateliere locale. Posibilitatea ca ele să fi fost emise pe plan local este mare dacă avem în vedere că în perioada de început insigna organizației a fost emisă de Comitetul Central al Uniunii Tineretului Muncitor în serii mici. În acest context, pentru a suplini dificultățile în aprovizionarea cu insigne, unele organizații locale au realizat emisiuni semioficiale de insigne cu ajutorul părinților care lucrau în fabrici de specialitate. Un indiciu ar putea fi că piesa este confecționată din oțel, în condițiile în care insignele produse de „IPMS Arad” pentru Organizația Pionierilor au fost din alamă. Aspectul diferit se datorează, probabil, faptului că insigna nu a fost realizată după o schemă pusă la dispoziție de IPMS Arad, matrița fiind realizată după desene ale emblemei organizației.

Concluzii

Analizând piesele prezentate în acest material putem concluziona că deși nu au reprezentat un fenomen generalizat, piesele cu erori nu au ocolit nici insignele emise de Organizația Pionierilor. Situația nu trebuie să ne mire dacă luăm în considerare că în perioada comunistă insignele pionierești nu li s-a acordat o atenție prea mare și implicit normele de control erau mai lejere. Se poate observa și faptul că o parte a greșelilor sunt rezultatul dificultăților economice din perioada regimului comunist, când aprovizionarea

cu matrii prime lăsa dese ori de dorit, iar obsesia pentru a raporta producții cât mai mari și economii de material făcea ca statisticile cu rebuturi să fie diminuate prin punerea în circulație și a unor piese cu defecte. Majoritatea pieselor care prezintă erori sunt foarte rare, dovadă a faptului că ele au reprezentat, totuși, niște accidente și nu o regulă. Singura excepție notabilă este insigna Organizației Pionierilor pentru rever cu flacăra galbenă (*fig. 6*), care este mult mai comună decât varianta corectă. Din categoria erorilor emise în tiraje mai mari (dar mult mai rare decât variantele corecte) fac parte insigna „Micul turist” (*fig. 2*) și medalia „Pionier sanitar” cu bareta verde (*fig. 8*). În această statistică nu au fost incluse piesele realizate exclusiv în culori greșite (ex. medalia și insigna „Prieten al grănicerilor” – *fig. 18 și 19*).

Nu considerăm relevantă o împărțire a pieselor cu erori în funcție de atelierul producător, pentru că după 1968 (perioadă care acopere cea mai mare parte a insinelor din prezentul articol) majoritatea insinelor pionierești au fost realizate la Monetăria Statului

Erorile de batere sunt, în general, specifice perioadei târzii, când regimul comunist se confrunta cu probleme economice majore și nu își mai permitea să refacă toate comenzile, astfel încât s-a considerat că oferirea lor ca atare pionierilor nu reprezintă o problemă, aceștia neavând posibilitatea de a reclama calitatea distincțiilor primite. De asemenea, ele apar și la începuturile organizației, când, din cauza producției limitate de insigne, organizațiile locale au încercat să o suplinească prin emisiuni locale.

Lista ilustrațiilor¹⁵

- Fig. 1 – insigna „Micul turist” (varianta corectă);
- Fig. 2 – insigna „Micul turist” (varianta greșită);
- Fig. 3 – insigna „Tot înainte” a cercurilor și formațiilor cultural-artistice (varianta corectă);
- Fig. 4 – insigna „Tot înainte” a cercurilor și formațiilor cultural-artistice (varianta greșită);
- Fig. 5 – insigna Organizației Pionierilor, model 1966-1989 pentru rever (varianta corectă);
- Fig. 6 – insigna Organizației Pionierilor, model 1966-1989 pentru rever (varianta greșită);
- Fig. 7 – medalia „Pionier sanitar” (varianta corectă);
- Fig. 8 – medalia „Pionier sanitar” (varianta greșită);
- Fig. 9 – insigna „Prieten al naturii” (varianta corectă);
- Fig. 10 – insigna „Prieten al naturii” (varianta greșită);
- Fig. 11 – insigna „Pentru apărarea patriei” (varianta corectă);
- Fig. 12-14 – insigna „Pentru apărarea patriei” (variante de culoare);
- Fig. 15 – medalia Festivalului Național „Cântarea României” pentru secțiunea științifică, fond crem (varianta corectă);

¹⁵ Toate insignele și medaliile sunt prezentate la scara 1:1.

- Fig. 16 – medalia Festivalului Național „Cântarea României” pentru secțiunea științifică, fond verzui (varianta greșită);
 Fig. 17 – insigna-ecuson „Tot înainte” pentru activiștii Consiliului Național al Organizației Pionierilor;
 Fig. 18 – medalia „Prieten al grănicerilor”;
 Fig. 19 – insigna „Prieten al grănicerilor” (varianta mică);
 Fig. 20 – medalia celei de-a 20-a ediții a „Concursului cultural artistic al pionierilor și elevilor”, cu eroare de text¹⁶;
 Fig. 21 – medalia „Pentru apărarea patriei” (varianta din aluminiu);
 Fig. 22 – medalia 1949-1984 (35 ani de la înființarea Organizației Pionierilor);
 Fig. 23 – medalia „Meritul pionieresc” (variantă mijlocie) cu eroare de vopsire;
 Fig. 24 – medalia „Pionier sanitar”, cu eroare de vopsire;
 Fig. 25-26 – variante ale insignei Organizației Pionierilor model 1949-1956¹⁷;
 Fig. 27 – varianta standard a insignei Organizației Pionierilor model 1949-1956;
 Fig. 28 – insigna Organizației Pionierilor (1966-1989) pentru catarama centurii, produsă după 1989.

Fig. 1

Fig. 2

Fig. 3

Fig. 4

Fig. 5

Fig. 6

Fig. 7

Fig. 8

Fig. 9

Fig. 10

¹⁶ Piese reprezentate în figurile 20-24 provin din colecția domnului Iulian Lipovanu.

¹⁷ Piesa din fig. 25 provine din colecția domnului Marin Crișu.

Fig. 11

Fig. 12

Fig. 13

Fig. 14

Fig. 15

Fig. 16

Fig. 17

Fig. 18

Fig. 19

Fig. 20

Fig. 21

Fig. 22

Fig. 23

Fig. 24

Fig. 25

Fig. 26

Fig. 27

Fig. 28